

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ШВЕЙЦАРІЇ

Розуміння особливостей національної безпеки країн стає ключовим завданням для забезпечення стабільності та процвітання в умовах глобальних викликів, загроз, які постійно еволюціонують. Швейцарія, зі своєю унікальним політичним нейтралітетом та специфічною географічною позицією, що розташована в самому серці Європи, представляє цікавий об'єкт дослідження в контексті національної безпеки. Це країна, хоча і мала за площею та населенням, але важлива для глобальних економічних та політичних процесів, розгляд її особливостей у сфері безпеки дозволяє краще зрозуміти та оцінити виклики, з якими вона стикається, а також ефективність її стратегій забезпечення національного захисту.

Більшість країн, що не приєднані до військових блоків, нині вважають, що питання безпеки для європейських держав потребує комплексного підходу. Нові виклики та загрози для безпеки неможливо ефективно вирішити лише діями окремих країн, а їх вирішення можливе тільки шляхом міжнародного співробітництва на основі принципу солідарності. З розвитком інтеграції у структуру європейської безпеки країни набувають більшу здатність забезпечити власні інтереси в цій сфері та вирішити завдання, що пов'язані з підтримкою миру.

Ось деякі можливі стратегії безпеки для таких країн у майбутньому:

- Збереження поточного статусу нейтралітету.
- Поступове відмовлення від політики нейтралітету та подальша активна інтеграція до безпекових структур Європейського союзу, залишаючись при цьому поза рамками НАТО.
- Вступ до НАТО, спрямований на повну інтеграцію в євроатлантичні безпекові структури, при цьому відмовляючись від нейтралітету.

У відношенні до Швейцарії в контексті НАТО, варто зазначити, що країна приймає участь у Програмі "Партнерство заради миру" (ПЗМ) з 1996 року. Важливо відзначити, що зацікавленість у цій програмі надала можливість країнам, що мають нейтральний статус, співпрацювати з НАТО, розглядаючи її як "єдину на даний час ефективну структуру безпеки та оборони". Проте Швейцарія не прагне приєднуватися до НАТО, тому що це суперечить її

статусу нейтральності та принципам озброєного нейтралітету. Таким чином участь країни у Програмі "Партнерство заради миру" передбачає виключно гуманітарні заходи, допомогу у миротворчих ініціативах, надання допомоги під час катастроф, а країна бере участь у санітарних навчаннях. Будь-яка військова діяльність виключена.

Враховуючи глобальні та регіональні зміни в Європі, що трапились за останні роки, думка уряду та громадськості робить акцент на посилення інтеграції з ЄС і робить значно гнучкішим питання трактування принципу нейтралітету:

- гарантія національної безпеки;
- формування позиції щодо приєднання до режимів санкцій Ради Безпеки ООН;
- співпраця з Європейським Союзом.

Дотримуючись принципів зовнішньої політики, Швейцарія поступово збільшує свою присутність в органах, які вирішують питання контролю над зброєю та роззброєнням. Країною надається цивільний і військовий персонал для участі у міжнародних миротворчих місіях, включаючи роль спостерігачів в ООН і ОБСЄ.

Членство Швейцарії в НАТО, якщо воно буде розглядатися, малоймовірне. Опозиційні партії та більшість населення країни мають дуже скептичне відношення щодо цього питання. Інакше кажучи, швейцарський нейтралітет переходить від механізму, завданнями якого є захист національних інтересів та самоізоляція, до активного інструменту зовнішньої політики. Незважаючи на критику з різних напрямків, постійний нейтралітет, якого дотримується Швейцарія, має міцність, та буде відігравати свою важливу роль у майбутньому.

Таким чином, швейцарський нейтралітет проходить через етап переходу від механізму захисту національних інтересів та самоізоляції до інструменту активної зовнішньої політики [1].

Аналіз нормативних та звітних документів щодо національної безпеки Швейцарії показав, що деякі загальні стратегічні документи, включаючи ті, що стосуються економічної безпеки, відсутні. Політика безпеки країни спрямована на захист основних цінностей, таких як свобода, самовизначення та територіальна цілісність, а також на захист критичних ресурсів від різних загроз та небезпек та сприяння міжнародній стабільності. Інструментами реалізації цієї політики є зовнішня політика, збройні сили, система цивільного захисту, розвідувальна служба, поліція, економічна політика, митна адміністрація та громадянська служба [2].

Зважаючи на зростання загрози кіберзлочинності та її негативний вплив на економічну безпеку, розробляється окремий стратегічний документ у цій

сфері. Зокрема, у 2018 році було оприлюднено друге видання "Національної стратегії захисту Швейцарії від кіберризиків на 2018–2022 роки" [3].

Отже, дослідження національної безпеки Швейцарії в контексті її унікального нейтралітету та специфічної географічної позиції підкреслює важливість розуміння особливостей безпеки країн для забезпечення стабільності та процвітання в умовах глобальних викликів. Швейцарія, незважаючи на свою невелику площу та населення, має стратегічне значення для глобальних економічних та політичних процесів.

Сучасна динаміка безпеки в Європі підкреслює необхідність співробітництва та інтеграції країн у рамках міжнародних структур, що викликає необхідність розгляду для Швейцарії різних варіантів політики безпеки. Це може включати підтримку нейтрального статусу, інтеграцію в структури Європейського Союзу або навіть вступ до НАТО. Проте, нейтральність Швейцарії зберігається, навіть у випадку, коли країна бере участь у програмах співпраці з НАТО.

Спостереження за змінами, що відбуваються у зовнішній політиці країни, та у громадській думці її населення свідчать про нахил суспільства до подальшої інтеграції з Європейським Союзом, що може вплинути на стратегію національної безпеки в майбутньому. Однак незалежно від напрямків, які може обрати Швейцарія, важливо забезпечити захист свободи, самовизначення та цілісності країни.

Аналіз політики безпеки Швейцарії свідчить про використання різноманітних інструментів для захисту країни, включаючи зовнішню політику, збройні сили, систему цивільного захисту та інші. Особлива увага приділяється також проблемам кібербезпеки, що стають все більш актуальними в умовах сучасного світу.

Таким чином, вивчення політики безпеки Швейцарії вказує на необхідність адаптації до глобальних викликів та еволюції безпекового середовища, зберігаючи при цьому основні принципи нейтралітету та захисту національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Політика європейських нейтральних країн щодо питання про колективну безпеку та оборону. *Аналітична записка*. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/politika-evropeyskikh-neytralnikh-krain-schodo-pitannya-pro>. (дата звернення 03.01.2024).

2. Swiss security policy: Swiss federal Administration. URL: <https://www.vbs.admin.ch/en/international-topics/security-policy.html> (дата звернення: 30.03.2024).

3. National Strategy for the protection of Switzerland against cyber risks (NCS) 2018–2022. URL: https://www.isb.admin.ch/isb/en/home/ikt-vorgaben/strategien-teilstrategien/sn002-nationale_strategie_schutz_schweiz_cyber-risiken_ncs.html (дата звернення: 30.03.2024).

Шарий В'ячеслав Іванович

Доктор наук з державного управління, доцент ННІ економіки і права,
кафедра менеджменту та державної служби.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID: 0000-0002-5598-3505

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Провідною ланкою, що забезпечує інтенсивний розвиток економіки, є науково-технічна сфера, оскільки її основна функція, як проміжної ланки між наукою та виробництвом, полягає в доведенні результатів фундаментальної, а також прикладної частини науки до виробництва у вигляді конкретних зразків техніки, виробів у цілому та ін. через етап дослідно-конструкторських робіт.

Через науково-технічну сферу економіка впливає на науку, стимулюючи наукові дослідження у напрямках, результати дослідження в яких дозволяють економіці динамічно розвиватися. Виокремлюються три типи інновацій: продуктні; технічні та процесні; організаційно-управлінські [1, с. 174]. Вони сприяють підвищенню конкурентоздатності товарів і послуг, що виробляються. Наука, в свою чергу, стимулює ті галузі економіки, в яких можлива практична реалізація результатів перспективних фундаментальних і прикладних досліджень.

Серед основних, на нашу думку, національних інтересів України у сфері науково-технічних відносин зазначимо наступні:

- подолання кризи в науці, припинення розпаду провідних наукових шкіл і науково-технічних комплексів, особливо в галузі фундаментальних наук, а також військово-наукових досліджень, що знаходяться на світовому рівні;
- збереження досягнутого світового рівня й наукових переваг, особливо в галузях, що найбільш важливі для забезпечення економічного й науково-технічного прогресу, а також забезпечення військової безпеки країни;
- збереження кадрової основи наукового потенціалу країни, протидія інтелектуальній міграції наукових сил за кордон, систематичне відтворення наукових кадрів, створення їм умов, що відповідають науковій кваліфікації, а